

Išsaugoti Lietuvą: niekieno saulės šviesa

Gintaras Karosas

Lietuvos tautinis atgimimo sąjūdis XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pradžioje rėmėsi tautos išsaugota mus identifikuojančia kultūra. Tuometinis visuomenės elitas, t. y. ženkli dalis didikų ir bajorija, o ir dalis kitų visuomenės sluoksnių, inteligentijos, jau buvo praradę svarbiausią tautinį identitetą – lietuvių kalbą, t. y. sulenkėję. Iš esmės nekilmingų, paprastų žmonių išsaugota ir tebepuoselėjama lietuviškoji tapatybė sudarė prielaidas 1918 m. vėl atsikurti Lietuvos valstybei.

Dabartinis šalies elitu laikomas gyventojų sluoksnis – kai kurie intelektualai, ypač istorikai ar filosofai, – gana atitolęs nuo konkrečios visuomenės ir pačios valstybės. Dažnai jų išvalgos grindžiamos abstrakčiomis ir iš pažiūros savaimė pažangiomis idėjomis, sietinomis su asmens laisvės viršenybe, demokratijos ir tolerancija plėtra, tačiau visai užmirštant esminį ryšį ir kiekvieno piliečio atsakomybę Lietuvos valstybei ir visuomenei. Tai, perfrazuojant garsų filosofą, galima būtų pavadinti „vertybe savaimė“ arba „pamąstymais patiems sau“ ar bendraminčių kolegų ratui. Tokios išvalgos dažnai skelbiamos didžiausių mūsų žiniasklaidos priemonių skiltyse – jos daro didžiulę neigiamą įtaką visuomenei, neretai politikų priimamos kaip tiesioginis patarimas tokia kryptimi veikti.

Gana dažnai visuomenė skatinama asmeninę laisvę iškelti aukščiau bendruomeninio gėrio, kas jos visai netelkia, o tik skaldo. Neretai diskredituojamos šalies nepriklausomybei beatodairiškai atsidavusios ir prie Nepriklausomybės atkūrimo bei įtvirtinimo prisidėjusios iškilios asmenybės (tarpukario diplomato K. Škirpos atvejis), neįvertinus tuo metu buvusios situacijos, konteksto, ieškant neesminių priežasčių jas menkinti. Deheroizuojant ir

negatyviai interpretuojant svarbius šalies istorijai įvykius ar faktus, pakertamas mūsų piliečių pasitikėjimas Tėvyne. Dažnai šiuose kontekstuose pasenusia ir nebeaktualia laikoma tautiškumo (lietuviškumo) samprata, taip pat tokie svarbūs valstybės egzistenciniai pagrindai kaip patriotizmas, identitetas, kalbos statuso stiprinimas.

Iš studijų laikų prisimenu išties įdomias ir daug žinių teikiančias V. Radžvilo, A. Sverdiolo, A. Andrijausko, L. Donskio ir kt. intelektualų paskaitas. Žinias skleisti visuomenei, be abejo, būtina ir kilnu. Problema iškyla tada, kai teorinius teiginius bandoma pritaikyti valstybei tiesiogiai. Prisimintinas praeitam šimtmetyje vykęs ir entuziastingai vos ne pusę pasaulio apėmęs bandymas remtis marksistine filosofija ir tokią ideologiją tiesiogiai pritaikyti valstybių funkcionavimui. Iš pažiūros puiki idealios visuomenės teorija, diegiant ją tiesiogiai, susiduria su autorių nenumatytais kliuviniais, vedančiais į diktatūrą, terorą, net genocidą ar etnocidą.

Panaši situacija iškyla neatsakingai propaguojant atviros ar globalios visuomenės teorijas. Neatsargus, nepasvertas šios dabar labai madingos perdėto atvirumo ideologijos propagavimas gali atvesti prie valstybės žlugimo, negebėjimo sutelkti visuomenės ir aiškiai mūsų šalyje juntamos, demografinė katastrofa gresiančios piliečių masinės emigracijos. Tai rodo, kad žmonėms tokia valstybė yra nepriimtina. Kol kas tai – tylus ir nebylus dalies visuomenės protestas, tačiau neatmestina prielaida, kad, valdžiai negebant taisyti esamos padėties, galimai tikėtini ir kiti labiau atkreipiantys dėmesį nepasitenkinimo būdai ateityje.

Be to, prisidengiant kilnia perdėto atvirumo ideologija, begalinės asmens laisvės viršenybės įtvirtinimo siekiu, mūsų šalis tampa pažeidžiama – ypač lengva tuo savanaudiškai naudotis savo valstybių interesams kaimynams, taip pat stambioms, daugiausia tarptautinėje plotmėje veikiančioms verslo kompanijoms. Visuomenė tampa kontroliuojama dideliais finansiniais ištekliais disponuojančių subjektų įkaite, o pati valstybė iki minimumo susilpnina galimą įtaką savo piliečių apsisprendimui.

Atvirumas yra puiku, tačiau būtinos ribos, grindžiamos mūsų valstybės interesu, kad nevirstų absoliučia betvarke. Beribis, koks yra dabar, kiek panašus į utopinę kai kurių mūsų XVIII a. antros pusės politikų mąstymo paradigmą. Tuomet dalį inteligentijos buvo užvaldžiusi mintis, kad jei neturėsime savo kariuomenės, mūsų niekas nepuls. Retrospektyviai peržvelgę tolesnę Europos istorijos raidą, aiškiai

matome, kuo baigiasi nepagrįsti lūkesčiai, neadekvačiai vertinama situacija ir prevencinio visuomenės ruošimo galimiams iššūkiams stoka.

Arba dar vienas pavyzdys iš mūsų panašaus laikotarpio istorijos – „liberum veto“ teisė, taikyta Lietuvos seimeliuose, ja pasinaudoję bajorai galėjo blokuoti bet kokią ATR Seimo nutarimą. Tai teoriškai buvo demokratinis laimėjimas, tačiau tuomet, besinaudojant juo egoistiškai kaip ir dabar suinteresuotiesiems asmenine nauda ar siekiantiems įtakos kaimynams, mūsų šalis buvo paversta vegetuojančiu dariniu.

Paralelės su 1940 m. Lietuva: tuometinis komunistuojantis mūsų elitas vyko Maskvon „Stalino saulės parvežti“. Dabartiniai intelektualai Maskvon, tikėtina, nebevyks, situacija pasikeitusi, bet šiandienos elitas dažnai mums neša „niekieno saulę“, delikačiai deklaruodamas asmens laisvės visagalybę prieš mūsų valstybę, nepriklausomybę, neretai visuomenei brukdamas užmaskuotus verslo korporacijų globalistinių interesų realizavimo prioritetus, kitų šalių interesus Pietryčių Lietuvoje sukurti šalies teritoriją skaldantį pleištinį placdarmą tolesniems veiksams ir pan.

Niekieno arba, mano nuomone, perdėm neatsakingomis nuomonėmis dažnai pasikliauja ir mūsų politikai. Pagal pavadinimus turime visą puokštę skirtingų politinių kryptių partijų, o iš tikrųjų iš vyraujančių partijų tik vienas, Lietuvos liberalų sąjūdžio, pavadinimas atitinka partijos vykdomą ideologiją.

Užsienio valstybių, pirmiausia Rusijos, Lenkijos, Izraelio, įtaka mūsų valstybei yra didžiulė, o ir nežaboti globalaus verslo interesai realizuojami pasitelkus ypač minkštus šalies autoritetus, intelektualus ir ženkliai, net kritinę dalį mūsų žiniasklaidos. Visuomenei dažnai pateikiama informacija yra tapusi ir turtingojo visuomenės sluoksnio įrankiu tolesniems savo siekiams realizuoti. Tai daroma ypač rafinuotai: nuomonės transliuojamos kaip ekspertų rekomendacijos per tam tikslui įsteigtus skambių pavadinimų institutus, įvairias asociacijas, pavienius autoritetus ar pan. Katastrofiškai auganti atskirtis tarp turtingiausių ir nepasiturinčių gyventojų sluoksnių ilgalaikėje perspektyvoje yra nenaudinga ir turtingiesiems, tačiau panašu, kad apie galimas skaudžias gilios takoskyros pasekmes net nesusimąstoma, o valdžia nesiima pakankamų priemonių atskirčiai mažinti.

Plačioji visuomenė pati nepajėgi formuoti šalies ideologinių nuostatų, bet žmonės,

kaip ir prieš daugiau nei šimtmetį, išsaugojo savo širdyse Lietuvą kitokią. Mes nekovojoje už „niekieno Lietuvą“ ir prieš ketvirtį amžiaus. Mes siekėme orios Lietuvos, savos, išsiskiriančios iš kitų pasaulio tautų savitumu, kalba, papročiais, kultūros paveldu ir kt. bruožais, be abejo – taikiai tarpusavyje bei su kaimyninėmis šalimis sugyvenančios visuomenės.

Kaip rodo istorinė patirtis, visos kraštutinės doktrinos veda į niekur, nes nė viena jų nėra tobula. Tik išmintingas derinimas, mums tinkančių elementų komponavimas, paimant tai, kas tinka mūsų valstybei, suteikia galimybę kurti tobulesnę Lietuvą. Lietuva prieš šimtmetį atgimė, pasiremmdama savo tautiniu identitetu, kurio nuvertinimas veda į mūsų valstybės sunykimą.

Norisi kai kurių intelektualų ir žiniasklaidos valdytojų paprašyti, o ir pareikalauti, kad jūs, vis dar turintys pasitikėjimo votumą visuomenėje, būtumėte atsakingesni įtvirtindami žmonių sąmonėje kraštutines liberalias nuostatas, kurios egoistiškai asmens laisvę iškelia aukščiau bendro gėrio, visuomenės ir valstybės intereso. Nesivaikykite mados, kuri jau praeina, būti atviriausiai pasaulyje – tuo naudojasi gudresni ir nedraugai. Neskatinkite, nors ir netiesiogiai, visuomenės abejingumo, emigracijos, nepasiduokite kaimyninių šalių, verslo korporacijų bei magnatų spaudimui ir kitiems destruktiviems reiškiniams. Ar savo asmeninę laisvę iškėlęs aukščiau pareigos valstybei pilietis bus geras jos gynėjas, ištikus pavojui? Lietuvą turime vieną, rūpinkimės ja išmintingai, išsaugokime ją.

Kas belieka tokioje (apgailėtinoje) situacijoje visuomenei daryti? Būti budriems, kritiškai vertinti niekieno saulės nešėjų įžvalgas ir puoselėti Lietuvą širdyje tol, kol subręsimė ir jai valdyti išrinksime idealistus, gebančius gražiai apipavidalintose „niekieno vertybėse“ išvelgti svetimus ar siauros grupės interesus ir pasirinkti esminius šalies prioritetus. Kol galėsime pasitikėti tais, kurie kurs Mūsų Lietuvą ir kuriems Savos valstybės gerovė bus aukščiausiu tikslu, kelrode žvaigžde stiprios Lietuvos link. Tuo tikiu.

Straipsnio autorius yra nepartinis Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narys, mišrios frakcijos „Kartu – už pažangą Vilniaus rajone“ seniūnas, skulptorius, Europos parko ir Liubavo muziejų įkūrėjas, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos narys, Nacionalinės pažangos premijos laureatas.